

Окремі аспекти захисту права власності

Вісневська Н.С., студент 3-К курсу ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Бичкова С.С.

Захист і охорона власності є однією з найголовніших функцій держави. Відповідно до ст. 13 Конституції України «держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки». Виступаючи гарантом реалізації законних прав, держава тим самим забезпечує виконання особами обов'язків, покладених на них державою або взятих на себе самостійно.

Принцип охорони власності закріплений в Україні конституційно знайшов свій розвиток і втілення в різних галузях українського законодавства - в кримінальному, адміністративному, земельному, фінансовому, цивільному законодавстві. Однак специфіка цивільно-правового захисту права власності надає можливість застосувати способи, які забезпечують усунення перешкод у здійсненні права власності та відновлення майнового становища власника, чому не можуть у повному обсязі сприяти норми інших галузей права [3, с.168].

Захист права власності - це сукупність передбачених законом цивільно-правових засобів, які, по-перше, гарантують нормальне господарське використання майна (тобто вони забезпечують захист відносин власності в їх непорушеному стані), а по-друге - застосовуються для поновлення порушених прав власника, для відшкодування завданих йому збитків.

Найбільшого поширення у правовій науці набув поділ цивільно-правових способів захисту на речово-правові та зобов'язально-правові [5, с. 527]. До

речово-правових засобів традиційно відносять віндикаційний позов та негаторний позов. У ЦК України закріплено також право на захист від порушень права власності, що можуть мати місце у майбутньому, тобто подання прогнібторного позову. Зобов'язально-правові способи захисту поділяються на договірні та недоговірні.

Одним із найдавніших і ефективних речово-правових засобів захисту права власності є витребування майна з чужого незаконного володіння. Цей засіб дістав назву віндикація (від лат. vindico - захищаю, заявляю претензію, вимагаю). Її застосовують тоді, коли у власника зберігається право власності, але він не може його здійснювати, оскільки річ вибула із його володіння і перебуває у неправомірному (незаконному) володінні іншої особи. Тобто віндикаційний позов - це позов неволодіючого власника до незаконно володіючого невідомого невідомого з метою відновлення порушеного володіння річчю шляхом вилучення її в натурі.

Поряд з віндикаційним позовом не менш ефективним речово-правовим засобом захисту речових прав є негаторний позов (від лат. actio negatoria - той, що заперечує). Негаторний позов пред'являється у випадках, коли власник має свою річ у володінні, але дії інших осіб перешкоджають йому вільно її використовувати або розпоряджатися нею. Характерною особливістю цього позову, як правило, є відсутність суперечок з приводу приналежності позивачеві майна на праві власності або іншому речовому праві.

Крім віндикаційного та негаторного позовів право власності може захищатися за допомогою ще одного речово-правового засобу - позову про визнання права власності. Таким позовом є вимога власника майна про визнання його права власності, якщо це право оспорується або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, що засвідчує його право власності. Необхідність у даному способі захисту права власності виникає тоді, коли наявність суб'єктивного права власника підлягає сумніву, не визнається іншими особами або оспорується ними [4, с. 116].

Визнання права власності має двоїсту природу. З одного боку, позов про визнання права власності - є одним з засобів захисту права власності, а з іншого - визнання права стоїть на першому місці серед способів захисту прав взагалі у ст. 16 ЦК України. Це пояснюється тим, що вимога про визнання права власності природним чином входить практично до будь-якого позову про захист права власності, оскільки є передумовою застосування самого засобу захисту.

Таким чином, захист права власності - це юридичні гарантії, що забезпечують неприпустимість порушення прав і інтересів власника. В Україні такий захист здійснюється судом на основі правових норм, встановлених Конституцією України, ЦК України. Основний напрям цивільно-правового захисту права власності полягає у застосуванні речово-правових способів, що забезпечують повернення майна з чужого незаконного володіння, усуненні перешкод у здійсненні права власності тощо.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. - Офіц. текст. - К.: Паливода А. В., 2014. - 61 с.
2. Цивільний кодекс України. - Офіц. текст - К.: Паливода А. В., 2013. - 377 с.
3. Гуліда О.М. Способи захисту права власності: поняття та класифікація // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2014. - Вип. 2. - С. 168-173.
4. Другова В.А. Позов про визнання права власності як засіб захисту майнових прав осіб, які не досягли повноліття // Форум права. - 2013. - Вип. 2. - С. 116-122.
5. Цивільне право України: у 2 кн.: підручник / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. - Кн. 2. - К.: Юрінком Інтер, 2002. - 784 с.